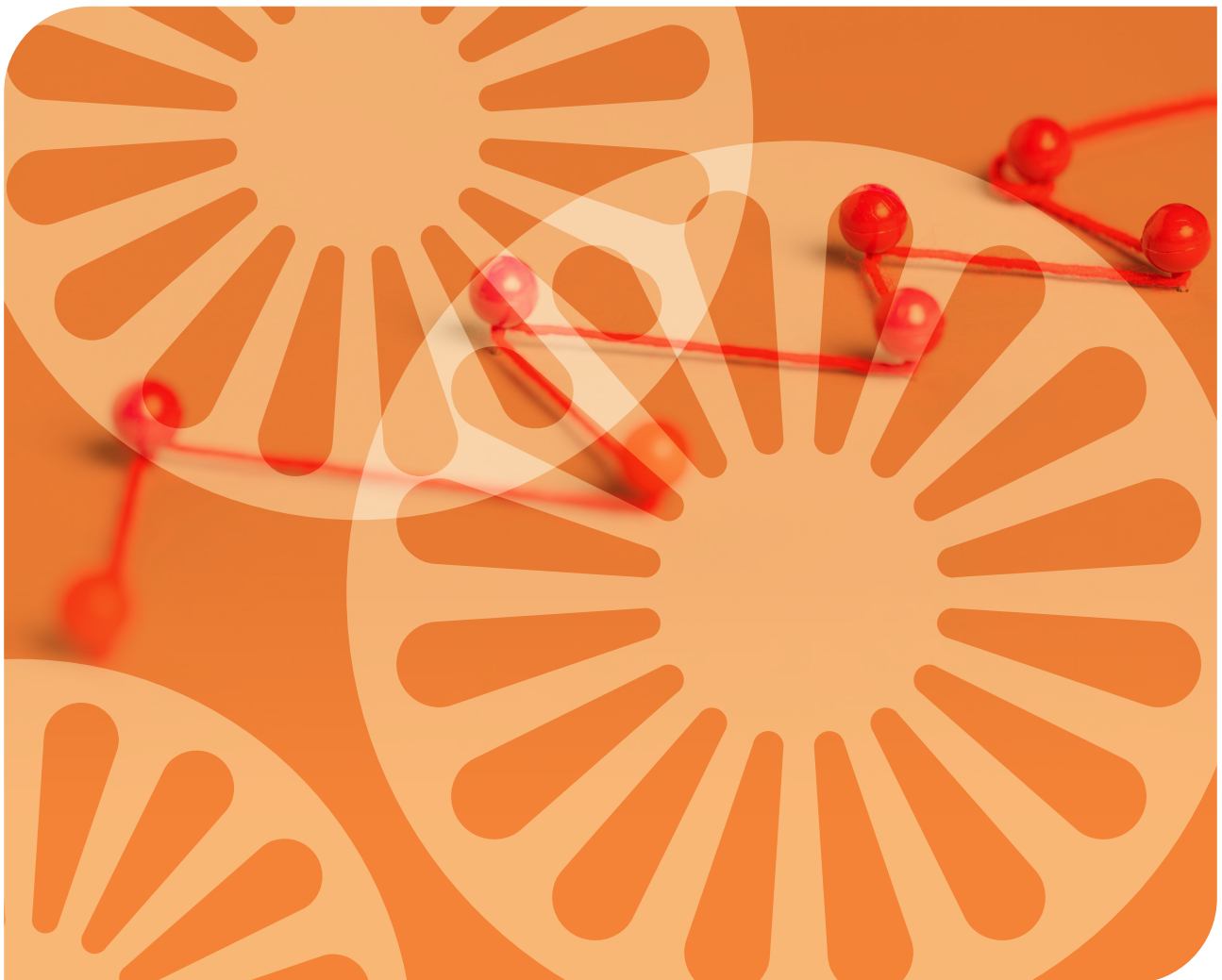

STRATEGIJA

ŽENSKE ROMSKE MREŽE „USPJEH” 2024-2027.

Izdavač:

Udruženje žena Romkinja „Bolja budućnost“ grada Tuzla

Za izdavača:

Indira Bajramović

Autorica:

mr.sc. Saliha Đuderija

Dizajn:

Sanja Vrzić

Štampa:

Coloris Sarajevo

Tiraž: 50

Ova publikacija izrađena je uz pomoć strateške podrške Švedske aktivnostima UN Women u Bosni i Hercegovini. Stajališta iznesena u ovoj publikaciji izražavaju mišljenje autora/ica, te nužno ne predstavljaju stavove UN Women, Ujedinjenih nacija, ili Švedske.

STRATEGIJA

ŽENSKE ROMSKE MREŽE „USPJEH“

2024-2027.

Tuzla, maj 2024. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. VIZIJA, MISIJA I PRINCIPI DJELOVANJA MREŽE	4
2.1 Vizija	4
2.2 Misija	4
2.3 Principi djelovanja Mreže	5
3. OPIS ORGANIZACIJE MREŽE	5
4. OPIS DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI MREŽE	7
5. OČEKIVANI TREND I STRATEŠKE USLUGE	8
6. STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI MREŽE ZA PERIOD 2024-2027.	10
<u>Operativni cilj 1</u> Jačanje institucionalnih kapaciteta i vidljivosti Mreže	10
<u>Operativni cilj 2</u> Postizanje djelotvornije zaštite od diskriminacije s fokusom na prevazilaženje predrasuda prema romskoj manjini i mijenjanje stavova većinske i romske zajednice	10
<u>Operativni cilj 3</u> Poboljšanje pristupa zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, socijalnom stanovanju, zapošljavanju, obrazovanju i posebnim oblicima zaštite	11
<u>Operativni cilj 4</u> Poticanje Romkinja na veću političku uključenost	13
7. PRAĆENJE I EVALUACIJA STRATEGIJE MREŽE	13
Praćenje provedbe (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) Strategije	13
8. AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE CILJEVA I MJERA STRATEGIJE ŽRM „USPJEH” ZA PERIOD 2024-2027.	14

1. UVOD

Ženska romska mreža „Uspjeh” je neformalna mreža udruženja žena i aktivistica koje su se udružile radi zajedničkog djelovanja i pružanja podrške Romkinjama u Bosni i Hercegovini. Na inicijativu Udruženja žena Romkinja „Bolja budućnost” iz Tuzle, Mreža je formalno započela rad na Osnivačkoj skupštini održanoj u Zenici, 13. juna 2010. godine, kao Ženska romska mreža „Uspjeh” (u daljnjem tekstu: Mreža) i nastavila da kontinuirano djeluje skoro 14 godina.

Mreža je prošla dug razvojni put i postala prepoznatljiv resurs u romskoj zajednici zbog svoje posvećenosti zagovaranju bolje zaštite ljudskih prava za žene i djevojčice Romkinje u Bosni i Hercegovini. Svoj rad i vidljivost povećala je usvajanjem *Platforme Ženske romske mreže „Uspjeh”*, kojom određuje svoj strateški okvir djelovanja i definiše prioritetna pitanja na kojim zajednički djeluju članice Mreže. Ciljevi iz Platforme pretočeni su u ciljeve i mjere definisane u okviru *Strategije Ženske romske mreže „Uspjeh” za period 2021-2023*.

Djelovanje Mreže do 2023. godine bilo je usmjereno na realizaciju 19 strateških ciljeva i 50 aktivnosti. Prema raspoloživim kapacitetima, članice Mreže provele su niz aktivnosti koje su bile usmjerene na bolju zaštitu osnovnih ljudskih prava žena i djevojčica Romkinja. Primarno su nastojale da poboljšaju institucionalni kapacitet same Mreže, zatim da doprinesu smanjenju diskriminacije i *anticiganizma*, provedu konkretne akcije i zagovaraju prema lokalnim, kantonalnim, entitetskim i državnim vlastima poboljšane pristupe: zdravstvenoj, socijalnoj zaštiti, socijalnom stanovanju, zapošljavanju i obrazovanju Romkinja.

Mreža uspješno djeluje i zagovara provođenje mjera koje se odnose na zaštitu žena i djevojčica Romkinja u pogledu njihove sigurnosti, odnosno zaštite od porodičnog nasilja i nasilja u svakodnevnom životu, izloženosti ekonomskoj eksploataciji, prosjačenju i trgovini ljudima i drugim oblicima isključenosti. Članice Mreže su kontinuirano djelovale na poboljšanju pristupa Romkinja servisima socijalne podrške te na ohrabrivanju Romkinja za promjene u zajednici i za snažnije političko djelovanje.

Rezultati djelovanja ŽRM „Uspjeh” su zapaženi, vidljivi su u medijima i javnosti i među Romkinjama u zajednici, najviše zbog aktivizma i djelovanja Mreže skoro na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, čak i u sredinama gdje nema formiranih udruženja Roma.

Uz podršku Švedske i UN Women, članice Mreže dobile su priliku da organizuju strateške radionice i uz stručnu pomoć zajednički razmotre okvire djelovanja Mreže, preispitaju dosadašnja strateška opredjeljenja, analiziraju dostupna istraživanja i izvještaje i opredijele se za nove ideje te ocijene realnost kapaciteta organizacija i usaglase sigurni i realističniji strateški plan Mreže „Uspjeh” za period od 2024. do 2027. godine.

Proces novog ciklusa strateškog planiranja Mreža je zasnovala na rezultatima vlastitih istraživanja, odnosno preporukama sadržanim u okviru *Izvještaja o stanju prava i položaja Romkinja u Bosni i Hercegovini*, koji je izradilo Udruženje žena Romkinja „Bolja budućnost” Tuzla 2023. godine (u daljnjem tekstu: „Crveni izvještaj”), pripremljenog na osnovu ankete koju su u cjelini provele članice Mreže „Uspjeh”.

„Crveni izvještaj” je sačinjen na osnovu tematske rodne analize i rezultata istraživanja, odnosno ankete 734 Romkinje o tome kako one vide svoja prava i položaj, uključujući i anketu sa 30 predstavnika različitih vladinih institucija. Rezultati istraživanja su potvrdili tezu „da su Romkinje duplo diskriminirane, zbog toga što su Romkinje i zbog toga što su žene”. U tom izvještaju sadržana je i kraća analiza najsvježijih nevladinih i vladinih izvještaja (planova) čiji se nalazi i preporuke poklapaju s nalazima ankete.

Za ovaj strateški dokument, saglasno prethodno navedenim izvorima, glavna smjernica izvedena je na osnovu zvanične ocjene položaja Roma i Romkinja, kako je navedeno u okviru Državnog akcionog plana Bosne i

Hercegovine za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za period 2021-2025¹. Ovaj plan je obuhvatio sve ciljeve naznačene u Poznanjskoj deklaraciji za zemlje Zapadnog Balkana. Između ostalog, u Državnom akcionom planu navodi se sljedeće: „... položaj Roma u BiH je teži u odnosu na položaj drugih manjinskih zajednica, zbog stope nezaposlenosti, niske stope upisa djece u osnovnu školu, niskog stepena obrazovanja odraslih, loših stambenih i infrastrukturnih uvjeta i nedovoljnog obuhvata zdravstvenim i socijalnim uslugama, tako da su u većoj ili manjoj mjeri Romi marginalizovani: ekonomski, prostorno, kulturološki i politički...”

U okviru opisanog procesa načina izrade ovog strateškog dokumenta, članice Mreže su, koristeći citirane izvore, odabrale ključne prioritete za naredni period i sačinile novi tekst *Strategije ženske romske mreže „Uspjeh” za period od 2024. do 2027. godine* (u daljnjem tekstu: Strategija ŽRM 24/27).

Vodeći strateški cilj:

ŽRM „Uspjeh” namjerava u narednom periodu i dalje poticati stvaranje sigurnijeg, ravnopravnijeg i nediskriminatornog okruženja u zajednicama u kojim žive Romkinje i Romi u Bosni i Hercegovini i šire.

U skladu s raspoloživim resursima, Mreža „Uspjeh” planira ovaj cilj realizirati kroz četiri operativna cilja koji se odnose na:

- ▶ unapređenje institucionalnih kapaciteta i vidljivosti Mreže;
- ▶ postizanje djelotvornije zaštite od diskriminacije s fokusom na prevazilaženje predrasuda prema romskoj manjini i mijenjanje stavova većinske i romske zajednice;
- ▶ poboljšanje pristupa zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, socijalnom stanovanju, zapošljavanju, obrazovanju i posebnim oblicima zaštite i
- ▶ poticanje Romkinja na veću političku uključenost.

Sadržaj Strategije ŽRM 24-27 podijeljen je u osam poglavlja: I - Uvodne napomene, II - Vizija, misija i principi djelovanja Mreže, III - Opis organizacije Mreže, IV - Opis dosadašnjih aktivnosti Mreže, V - Očekivani trend i strateške usluge Mreže, VI - Strateški i operativni ciljevi i mjere, VII - Praćenje i evaluacija Strategije Mreže, VIII - Akcioni plan Strategije ženske romske mreže „Uspjeh” za period 2024-2027.

2. VIZIJA, MISIJA I PRINCIPI DJELOVANJA MREŽE

2.1 Vizija

Članice ŽRM „Uspjeh” teže da kroz učešće Romkinja izgrade nediskriminatorno, sigurno i ravnopravno okruženje u svojim zajednicama i šire.

2.2 Misija

Svoju misiju ŽRM „Uspjeh” usmjerila je na aktivnosti kojim se:

- a) promovišu i potiču edukacije u romskoj zajednici, odnosno svi procesi za osposobljavanje pojedinki i pojedinaca da preuzmu kontrolu nad sopstvenim razvojem i potencijalima kroz kontinuirano društveno informisanje i učenje;

¹ Akcioni plan Bosne i Hercegovine za društvenu inkluziju Roma i Romkinja za period 2021-2025 („Službeni glasnik BiH”, broj 40/22)

- b) podstiču Romkinje i Rome da nađu i/ili angažuju resurse u izgradnji i jačanju kapaciteta svojih zajednica;
- c) osnažuju Romkinje aktivistice i mlade Rome u preuzimanju odluka i za provođenje akcija u zajednici;
- d) kontinuirano identifikuju problemi i predlažu načini za rješavanje problema;
- e) članice Mreže potiču na umrežavanje i pridružuju se drugim mrežama i projektima kojim će se poboljšati i osnažiti sigurnost Romkinja i Roma u njihovim zajednicama.

2.3 Principi djelovanja Mreže

Mreža svoje strateške aktivnosti zasniva na *transparentnom djelovanju za opće dobro i demokratskom načinu odlučivanja*. Glavni princip djelovanja Mreže temelji se na odgovornom i solidarnom radu članica koje se oslanjaju na preporuke iz *Platforme za poboljšanje prava i položaja Romkinja u Bosni i Hercegovini*, i sada na cilj i operativne ciljeve iz ove strategije, djelujući na osnovu pet principa:

- 1. Dobrovoljnosti:** dobrovoljno sudjelovanje u radu i članstvu u Mreži članice iskazuju jasnom izjavom o pristupanju, kako je to predviđeno usaglašenim strateškim, programskim te aktima o članstvu i načinu rada Mreže.
- 2. Etičnosti:** sve članice se obavezuju i prihvataju primjenu etike u radu kako je to regulirano usvojenim *Etičkim kodeksom* Mreže.
- 3. Udruženom djelovanju:** koje se manifestuje kroz zajedničko predstavljanje u javnosti i medijima i tokom nastupanja prema drugim mrežama i drugim organizacijama.
- 4. Principu udruživanja finansijskih sredstava:** koje članice koriste prema raspoloživim resursima svoje organizacije (mogućnostima projekta) i regulišu sporazumom između članica ŽRM „Uspjeh”.
- 5. Usaglašavanju prioriteta rada konsenzusom:** što se osigurava kroz prihvatanje akata na osnovu kojih se donose strateški dokumenti i drugi akti članica Mreže i ostalih programskih i planskih dokumenata kojim se planira zajednička aktivnost.

3. OPIS ORGANIZACIJE MREŽE

Mreža „Uspjeh” je neprofitna, nevladina, nezavisna, dobrovoljna i vanstranačka asocijacija koja okuplja više registriranih udruženja žena iz Bosne i Hercegovine i aktivistice koje primarno djeluju u romskim zajednicama na teritoriji Bosne i Hercegovine.

ŽRM „Uspjeh” djeluje:

- a) kao kompaktno predstavničko tijelo više udruženja i istaknutih pojedinki;
- b) uz podršku prepoznatljivih zagovornica za poboljšanje prava i položaja Romkinja u Bosni i Hercegovini;
- c) kroz zajednički angažman i pokretanje dijaloga s vladinim i međunarodnim organizacijama i institucijama;

- d) kao organizirana mreža za razmjenu i prikupljanje informacija o izazovima s kojim se suočavaju Romkinje;
- e) kao organizirana mreža za razmjenu informacija o procesu evropskih integracija i za širenje informacija prema svojim članicama u zajednici i svim drugim romskim organizacijama;
- f) kao mreža zagovaračica akcija protiv diskriminacije i *anticiganizma*² u Bosni i Hercegovini.

ŽRM „Uspjeh“ ima članice iz oba entiteta, a čine je:

- 1. Udruženje Romkinja „Bolja budućnost“, Grad Tuzla;
- 2. Udruženje Romkinja „Romani čeji“, Prnjavor;
- 3. Udruženje centar za majke „Nada“, Kakanj;
- 4. Udruženje Roma „Bolje sutra“, Visoko;
- 5. Udruženje „Madara“, Doboj;
- 6. Udruženje „Mladi Romi“, Travnik;
- 7. Udruženje za inkluziju mladih Roma i Romkinja „Terni Zor“, Modriča;
- 8. Aktivistica Aida Mehdić, Travnik.

U cilju boljeg povezivanja i njihovog funkcionisanja, uspostavljen je Koordinacioni odbor ŽRM „Uspjeh“ koji zasjeda dva puta godišnje, a najmanje jednom godišnje održava skupštinu svih članica Mreže.

Udruženja su uključena u rad Mreže te imaju svoje članice iz zajednice i spadaju u tip participativnih udruženja koja rade na principu aktivnog članstva.

U proteklom periodu ŽRM „Uspjeh“ je u svrhu organiziranog djelovanja usvojila sljedeće dokumente:

- 1. Odluka o osnivanju Ženske romske mreže „Uspjeh“, usvojena na Skupštini članica održanoj u Zenici 13. juna 2010. godine;
- 2. Odluka o usvajanju loga ŽRM „Uspjeh“;
- 3. Pravilnik o radu ŽRM „Uspjeh“;
- 4. Etički kodeks Mreže, usvojen 2018. godine;
- 5. Platforma ŽRM „Uspjeh“, usvojena 2020. godine;
- 6. Strategija ŽRM „Uspjeh“ za period 2020-2023;
- 7. Media plan ŽRM „Uspjeh“ za period 2020-2023;
- 8. Strategija zagovaranja prema EU za period 2021-2023;
- 9. Program zajedničkih promotivnih i edukativnih aktivnosti ŽRM „Uspjeh“.

2 Prema definiciji *European Commission against Racism and Intolerance* (ECRI, Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije) iz 2011, *anticiganizam* je specifična forma rasizma, ideologija koja je zasnovana na rasnoj superiornosti, forma dehumanizirajućeg i institucionalnog rasizma uzgajana historijskom diskriminacijom, koja se, pored ostalog, izražava nasiljem, govorom mržnje, eksploatacijom, stigmatizacijom i najočitijom vrstom diskriminacije.

4. OPIS DOSADAŠNJIH AKTIVNOSTI MREŽE

Na osnovu ranije Strategije ŽRM „Uspjeh” 2020-2023, Mreža je realizirala veliki broj aktivnosti u cilju poboljšanja položaja Romkinja. Ključni izazov u radu Mreže odnosio se na nedostatak resursa i zavisnost pojedinih aktivnosti od različitih projekata u kojim često nije bilo razumijevanja vladinih institucija i pojedinih donatora da u projektima izdvoje određeni resurs ili dio budžeta za djelovanje Mreže, odnosno za jačanje kapaciteta Mreže u njenom daljnjem razvoju.

Udruženja i aktivistice koje djeluju na lokalnom nivou pokrivaju po nekoliko općina. Članice nemaju dovoljno iskustva i stručnost u realizaciji složenijih aktivnosti i teško mogu iz vlastitih izvora osigurati dodatni resurs za rad Mreže. Većina lokalnih udruženja bori se za vlastiti održivi rad te za njih predstavlja izazov da prihvate konkretnu finansijsku participaciju za Mrežu. Članice su zajednički procijenile da je za održivi rad Mreže potrebno godišnje izdvojiti iznos do 20.000 eura.

Bez obzira na nedostatak sredstava, Mreža je uspjela održati svoj rad i u svim proteklim godinama kontinuirano provoditi održive aktivnosti kao što su npr. svake godine „nedjelja ženskog aktivizma” i obilježavanje značajnih datuma, skupštine Mreže i sl.

Članice Mreže zajedno su realizirale:

2021. godine:

1. Kampanju “Mjesec dana ženskog romskog aktivizma”, 8. 3 - 8. 4;
2. Izradu Strategije zagovaranja prema EU za period 2021-2023. godine;
3. Kampanju “16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja”, 25. 11 - 10. 12;
4. Organizaciju Kampa za mlade;
5. Organizaciju radionica „Briga o sebi i ostale tehnike relaksacije”;
6. Organizaciju posjete velike skupine mladih Roma i Romkinja Spomen-području Donja gradina - Obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve holokausta;
7. Obilježavanje Svjetskog dana Roma;
8. Obilježavanje Svjetskog dana romskog jezika.

2022. godine:

1. Kampanju “Mjesec dana ženskog romskog aktivizma”, 8. 3 - 8. 4;
2. Organizaciju potpisivanja Memoranduma o saradnji s medijskim kućama tokom kampanje “Mjesec dana ženskog romskog aktivizma”;
3. Organizaciju sastanaka i umrežavanja s drugim organizacijama i mrežama žena;
4. Izradu metodologije za prvi bh. izvještaj o stanju prava i položaju Romkinja u BiH, tzv. “Crveni izvještaj”;
5. Organizaciju zagovaračkih sastanaka s predstavnicima/ama institucija u BiH i predstavnicima/ama ambasada u BiH;

6. Organizaciju studijske posjete Memorijalu i Muzeju u Auschwitz-Birkenau;
7. Održavanje Forum teatra u romskim zajednicama na temu maloljetnički ugovorenih brakova „Ne želim, ne moram i neću”;
8. Obilježavanje Svjetskog dana Roma;
9. Obilježavanje Svjetskog dana romskog jezika;
10. Organizaciju kampanje “16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja”, 25. 11 - 10. 12;
11. Organizaciju održavanja javnih debata „Obrana žena, odbrana prava” i „Šta možemo učiniti da Romkinje izvedemo iz ropstva?”.

2023. godine:

1. Kampanju “Mjesec dana ženskog romskog aktivizma”, 8. 3 - 8. 4;
2. Kampanje podizanja svijesti kroz različite digitalne komunikacijske alate za informisanje članova/ica šire društvene zajednice o Sofijskoj deklaraciji o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan i važnosti zaštite okoliša, održivog razvoja i uloge žena u zelenoj tranziciji;
3. Organizaciju posjete velike skupine mladih Roma i Romkinja Spomen-području Donja gradina - Obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve holokausta;
4. Obilježavanje Svjetskog dana Roma u saradnji s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH i OSCE misijom u BiH;
5. Obilježavanje Svjetskog dana romskog jezika na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu;
6. Predstavljanje Izveštaja o stanju prava i položaju Romkinja u Bosni i Hercegovini, tzv. “Crvenog izvještaja”;
7. Provođenje anketiranja u romskim zajednicama za potrebe izrade Izveštaja o postupanju institucija u postupku zaštite i podrške Romkinjama žrtvama nasilja u porodici;
8. Organizaciju kampanje “16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja”, 25. 11 - 10. 12.

5. OČEKIVANI TREND I STRATEŠKE USLUGE

U skladu s preporukama iz “Crvenog izvještaja”, odnosno trendovima koji pokazuju vrstu problema s kojim se suočavaju Romkinje u različitim oblastima života (zdravstvo, socijalna zaštita, stanovanje, zapošljavanje, obrazovanje i posebni oblici zaštite), uključujući i nedostatak vladinih i nevladinih kapaciteta za kontinuirani i specifični rad s Romkinjama u zajednici, Mreža je, saglasno izboru ključnih prioriteta, planirala usluge koje članice Mreže mogu pružiti u narednom periodu.

Glavni alati koje Mreža planira koristiti u narednom periodu odnose se na:

- a) različite akcije zagovaranja;
- b) medijsko i javno predstavljanje konkretnih problema, potreba i potencijalnih akcija;

- c) organiziranje i provođenje kampanje za povećanje vidljivosti problema Romkinja u javnosti putem medija i informacionih tehnologija;
- d) provođenje različitih tematskih istraživanja s članicama u romskoj zajednici na reprezentativnom uzorku;
- e) organiziranje različitih obilježavanja, edukacija i okruglih stolova zajedno s predstavnicima/ama vladinih institucija i međunarodnih organizacija;
- f) jačanje partnerstava širenjem kontakata s drugim mrežama u BiH i regiji i poticanje daljnje šire saradnje;
- g) jačanje rejtinga Mreže oslanjajući se na dokazanu podršku međunarodnih i domaćih organizacija i institucija te projekte koji podržavaju Mrežu;
- h) zajedničko korištenje postojećih kapaciteta članstva u prikupljanju podataka i informacija s terena;
- i) korištenje iskustava u konkretnom radu u zajednici, odnosno potencijala koji imaju članice Mreže za konkretan terenski rad s obučanim aktivisticama.

Vrijednost Mreže je u istrajnosti i poticanju članica i aktivistica u zajednici da rješavaju konkretne probleme koje imaju Romkinje i predlažu prihvatljiva rješenja. Mreža koristi povezanost članica i zajednički djeluje s vladinim institucijama prateći relevantnost i održivost promjena koje žele postići. Iskusnija udruženja osiguravaju konkretnu podršku članicama i aktivisticama dodatnim obukama kroz savezništvo s donatorima i s nadležnim institucijama svih nivoa, zavisno od tematskog problema.

Tim uslugama Mreža može odgovoriti i na veoma složene zadatke u kratkom roku, posebno kada je potrebno prikupljanje informacija s terena, zagovaranje promjena u zajednici i sl.

Očekivana promjena koja se predviđa Strategijom ŽRM 24/27 utiče na daljnji razvoj organizacije i jačanje vidljivosti Mreže, uspostavljanje sistema za bolju fokusiranost, realnost u djelovanju prema odabranim prioritetima te stvaranje uslova za lakše i djelotvornije operativno djelovanje članica.

Mreža je usmjerena na privlačenje što većeg broja mladih Romkinja i na jačanje njihovih kapaciteta, aktivizma i stvaranja novih lokalnih organizacija.

Posebno je važan segment zajedničkog rada na prevazilaženju predrasuda prema romskoj manjini i mijenjanju stavova većinske i romske zajednice, odnosno postizanje većih promjena u zajednicama u kojim djeluju članice i šire.

Očekivanja su da će Mreža zadržati interes vladinih i međunarodnih organizacija i institucija za daljnje akcije i konkretnu podršku Mreži i Romkinjama kao višestruko marginaliziranoj skupini žena u Bosni i Hercegovini.

U realizaciji Strategije ŽRM 2024-2027, Mreža sarađuje sa institucijama na svim nivoima (jedinice lokalne samouprave, kantonalne, entitetske, državne), ambasadama, međunarodnim organizacijama, lokalnim nevladinim organizacijama žena, medijima, istaknutim javnim ličnostima, akademskim radnicima/ama i istraživačima/cama kako bi afirmirala svoje djelovanje i privukla potrebne resurse za daljnji rad.

6. STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI MREŽE ZA PERIOD 2024-2027.

Vodeće opredjeljenje Mreže pretočeno je u jedinstven:

STRATEŠKI CILJ

ŽRM „Uspjeh” nastaviti će da potiče stvaranje sigurnijeg, ravnopravnijeg i nediskriminatornog okruženja u zajednicama u kojim žive Romkinje i Romi u Bosni i Hercegovini i šire.

U skladu s izazovima koji su naznačeni u prethodnom dijelu Strategije ŽRM 24/27, provođenje naznačenog cilja planira se ostvariti na osnovu četiri definisana operativna cilja:

Operativni cilj 1 Jačanje institucionalnih kapaciteta i vidljivosti Mreže

Iako je ŽRM „Uspjeh” u proteklom periodu imala značajan doprinos u zagovaranju ravnopravnijeg i nediskriminatornog okruženja u zajednicama u kojim žive Romkinje i Romi u Bosni i Hercegovini i šire, trend u proteklih 14 godina pokazao je da je većinu podrške Mreža ostvarivala uz pomoć međunarodnih institucija i organizacija. Ograničeni oblik podrške Mreža je dobila kroz grantove Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Agencije za ravnopravnost spolova BiH, ali nije ponuđena održiva podrška za kontinuirani rad Mreže. Zbog toga i dalje postoji snažna potreba za održivim modelom podrške i uspostavom boljih partnerstava s resornim institucijama s ciljem prepoznavanja stvarnog kvaliteta djelovanja ŽRM „Uspjeh”. Zbog toga je planiran nastavak zagovaranja kod nadležnih institucija kako bi se osigurali održivi kapaciteti Mreže. Plan je jačati partnerstva s neromskim organizacijama i između ostalog tražiti političku i stručnu podršku od strane institucija i njihovih predstavnika/ca, uključujući i međunarodne organizacije i institucije. Mreža je opredijeljena za koncept zagovaranja i građenja partnerskog odnosa s institucijama i organizacijama i u tom cilju je potrebno usaglasiti minimum resursa za održivo i kontinuirano djelovanje i vidljivost Mreže.

Operativni cilj 2 Postizanje djelotvornije zaštite od diskriminacije s fokusom na prevazilaženje predrasuda prema romskoj manjini i mijenjanje stavova većinske i romske zajednice

Diskriminacija ima nekoliko pojavnih oblika. Ona može biti direktna ili indirektna, može biti počinjena kao oblik uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja, može biti učinjena segregacijom ili viktimizacijom. Kroz analizu odgovora Romkinja u anketi, koja je realizirana i predstavljena u okviru “Crvenog izvještaja”, u pogledu vrste diskriminacije, kao ključni izazov identifikovano je postojanje predrasuda koje iskazuje većinsko stanovništvo i sami Romi/Romkinje. Primarno su naznačavani razlozi vezani za rasne razlike te spolnu i ekonomsku diskriminaciju kroz otežan pristup javnim servisima podrške i osnovnim pravima. Izražen je problem vezan za nedostatak informacija koje trebaju pružati vladine institucije i korištenje kapaciteta romskih udruženja za bolje informisanje o pravima i obavezama, zbog čega često Romkinje u zajednicama ostaju izolirane, neupućene i otežano pristupaju institucijama i ostvaruju svoja prava.

Mreža je odabrala realističnije ključne akcije kojim će nastojati da u narednom periodu predstavi pozitivne primjere Romkinja i ohrabri svoje članice na promjenu.

Plan je provesti istraživanja o stavovima Romkinja na uzorku do 750 članica vezanim za oblike diskriminacije i poboljšati razumijevanje *anticiganizma* te istražiti stavove većinskog stanovništva na približnom uzorku. Mreža planira snažno zagovarati da se u okviru Državnog izvještaja o pojavnim oblicima diskriminacije uključi poseban dio (aneks) koji tematski obrađuje pojavne oblike o diskriminaciji Roma i Romkinja.

Radi smanjenja predrasuda, Mreža je planirala provesti aktivnosti s ciljem upoznavanja kulture i tradicije Roma u zajednici i šire (medijski i online) te prikupljati resurse za javne prezentacije kulturnog sadržaja o tradiciji Roma, posebno u povodu obilježavanja značajnih datuma i praznika, kako bi na taj način široj zajednici približila kulturu i tradiciju Roma. Prioritetna akcija je vezana za obrazovanje s ciljem da se u osnovnim i srednjim školama, fakultetima društvenih nauka i muzejima, u povodu značajnih datuma za Rome i ljudska prava, održe tribine i predavanja i predstavi historija, kultura i tradicija Roma. Mreža će sačiniti kalendar i ponuditi medijima da urade emisije i druge kulturno-medijske sadržaje koji promoviraju kulturu i tradiciju Roma i tematski se bave prevencijom diskriminacije Roma.

Operativni cilj 3 Poboljšanje pristupa zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, socijalnom stanovanju, zapošljavanju, obrazovanju i posebnim oblicima zaštite

Romkinje i njihove porodice svakodnevno se suočavaju s izazovima koji se odnose na pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti, socijalnom stanovanju, zapošljavanju, obrazovanju i posebnim oblicima zaštite. Otežano ostvaruju prava jer nedostaju resursi (sredstva i programi posebno na lokalnom nivou) za realizaciju afirmativnih mjera koje specifično targetiraju ovu manjinsku zajednicu.

Kada je u pitanju zdravstvena zaštita, prioritet se odnosi na pitanje reproduktivnih prava Romkinja: fokus je stavljen na zdravstvene preventivne ginekološke preglede, pristup istim, posebno tokom trudnoće. Rezultati ankete iz “Crvenog izvještaja” pokazuju da je samo 50% Romkinja imalo informaciju o preventivnim ginekološkim pregledima. Zabrinjavajuća je činjenica da 90% Romkinja nikada nije obavilo ginekološki pregled. Kada su u pitanju pregledi tokom trudnoće, situacija je nešto povoljnija, ali i dalje postoji problem da je oko 25% žena izvan sistema. Romkinje navode da su prisutne predrasude u pogledu ostvarivanja ovog prava kod samih Romkinja i kod zdravstvenog osoblja. One same kao razlog neodlaska ljekaru navode sljedeće: npr. “nisam udata”, “rodila sam kod kuće”, “sramota me je”, “nemam mogućnosti za ličnu higijenu”, “nemam prebivalište”.

U pogledu osiguravanja zdravstvenih potreba djece, i anketa iz “Crvenog izvještaja” je pokazala da sva romska djeca nemaju redovnu medicinsku pomoć. Također postoji veći broj romske djece koji nije vakcinisan. Romska djeca koja pripadaju grupi osoba s invaliditetom nemaju potrebnu podršku. Kada je u pitanju dentalna podrška, više od polovine romske djece nije imalo priliku da koristi stomatološke usluge. Romkinje smatraju da se u realizaciji zdravstvenih programa zaobilaze romske zajednice te da zdravstveno osoblje pokazuje predrasude kada su u pitanju te zajednice. U Federaciji BiH veći broj Romkinja je izvan zdravstvenog sistema, odnosno nemaju zdravstveno osiguranje.

Kada je u pitanju zapošljivost, Mreža se rukovodila sljedećim pokazateljima iz “Crvenog izvještaja”. Stopa nezaposlenih Romkinja je visoka. Mali broj Romkinja bio je uključen u postojeće programe zapošljavanja i prekvalifikacije. Romkinje nemaju dovoljno radnog iskustva što ih čini potpuno nekonkurentnim za tržište rada. Poslodavci nemaju interes da ih zadrže nakon isteka programa sufinansiranog zapošljavanja, zbog toga što nemaju dovoljno sredstava za zapošljavanje Romkinja, ili što nemaju dovoljno iskustva u vođenju samostalnog posla. U postojećim programima koji se realizuju, Romkinje smatraju da su diskriminirane i isključene zato što su žene, što nisu kvalifikovane, a dosta veliki broj njih smatra da većina Romkinja ne radi zbog tradicijskih razloga. Također nemaju ili ne dobijaju prilagođene i prave informacije o mogućnostima zapošljavanja. Nude im se poslovi za nekvalificiranu radnu snagu, pa tako dobijaju priliku za sljedeće poslove: sezonski poslovi, prikupljanje sekundarnih sirovina, rad na pijaci, rad u nevladinim organizacijama, čistačice, rad na dnevnicu, komunalne radnice, poslovi u poljoprivredi, prodaja polovne obuće i odjeće, prošenje i rad u ugostiteljstvu.

U oblasti obrazovanja, Mreža je razmotrila pokazatelje iz “Crvenog izvještaja” u kojem se navodi da 55% Romkinja nema osnovno obrazovanje. Samo 24% njih je završilo osnovnu školu, a 89% je potvrdilo da nemaju

zanimanje, odnosno da nisu stekle srednjoškolsko obrazovanje. Indikativno je da nemaju dovoljno podrške za obrazovanje, posebno za dokvalifikaciju te prilagođene programe i materijalnu podršku dok se školuju. Kod redovnog obrazovanja djece ukazuje se na problem redovnog pohađanja škole i visoku stopu djece koja napuštaju ili neredovno pohađaju nastavu. Romska djeca skoro da nisu uključena u predškolski odgoj, nedostaju programi za podršku roditeljima i djeci, djeca ne stižu dovoljno znanja i vještina i kada pohađaju školu, nemaju informatičku opremu, dovoljno pribora ili su uslovi u porodici takvi da nemaju prostor za učenje. Rano stupaju u brak ili su prisiljene da rade na ulici.

Kod posebnih oblika zaštite, prioritetna pitanja odnose se na rodno zasnovano nasilje prema Romkinjama. Kada je u pitanju mjesto, odnosno okruženje u kojem je počinjeno nasilje nad ženama, u najvećem broju to se dešavalo u užoj porodici, od poznatog počinioca, i u široj porodici, a najmanje u zajednici. Romkinje su u velikom broju izbjegavale da javno govore o nasilju. Najveći broj žena je izložen kombinovanom nasilju, psihičkom i fizičkom, koje je praćeno ekonomskim nasiljem. Seksualno nasilje navelo je samo 7% Romkinja, dok je digitalno nasilje navelo 4% Romkinja. Romkinje nisu imale pomoć od zajednice, te postoji visok stepen nepovjerenja jer u situacijama kada su zatražile pomoć, nisu je dobile, niti im je osigurana lična sigurnost prilikom prijave nasilja.

Kada su u pitanju rani brakovi, oko 23% Romkinja je potvrdilo da imaju djecu koja su sklopila rani brak, a u duplo većem broju slučajeva, to su bile kćerke. Međutim, trend ugovorenih brakova je mnogo širi i to možemo vidjeti iz procenta žena koje su sklopile brak prije punoljetstva, njih više od 50%, i podatka da je oko 30% žena imalo jedno dijete prije punoljetstva. Dječji rad na ulici je identifikovan i dalje kao raširena pojava.

Mreža je uzela u obzir i stavove predstavnika/ica institucija koji su naglasili da većina institucija nema osobu zaduženu za saradnju i podršku Romima. Pristup informacijama i informisanje Romkinja o pravima uslovljeno je nedostatkom informacija o načinu ostvarivanja prava, a kao najvažniju prepreku institucije navode njihov stepen obrazovanja. Resursi, posebno u lokalnim zajednicama, uglavnom podržavaju sve ranjive skupine, ali nema aktivnih mjera prema stepenu ugroženosti. Predstavnici/e institucija nisu upoznati s razlozima zbog kojih se Romkinje ne obrazuju niti su uočili da nema dovoljno adekvatnih programa za podršku Romkinjama kako bi se obrazovale. Kada je u pitanju zdravstvena zaštita, nisu imali prijedlog kako to riješiti, niti su upoznati s time da li imaju uopšte takve specifične programe podrške.

Mreža će svoje akcije u oblasti zdravstva usmjeriti na zagovaranje programa kojim će se poboljšati pristup zdravstvenoj zaštiti, odnosno osigurati uvođenje u sistem zdravstvenog osiguranja neosiguranih Romkinja, zagovaranje programa na pojačanom pristupu zdravstvenim pregledima žena i zagovaranje programa za bolju dentalnu njegu djece.

U oblasti socijalne zaštite, svoje akcije će usmjeriti na ostvarivanje socijalnih prava pružanjem potrebnih informacija i na pomoć u prikupljanju dokumentacije.

U oblasti zapošljavanja, svoje akcije će usmjeriti na mapiranje potreba za obrazovanjem i dokvalifikacijom, kampanje za zapošljavanje Romkinja i Roma i pružanje potrebnih informacija o mogućnostima zapošljavanja.

U oblasti obrazovanja, svoje akcije će usmjeriti na provođenje istraživanja o djeci koja napuštaju obrazovanje, zagovaranje programa s institucijama za suzbijanje ove pojave, osmišljavanje programa za rad s roditeljima u zajednici, pružanje mogućnosti za stipendiranje djece te konkretne programe za povećanje uključivanja romske djece u predškolski odgoj.

U oblasti socijalnog stanovanja, svoje akcije će usmjeriti na mapiranje žena nositeljica domaćinstva koje su beskućnice i koje žive u kolektivnim centrima i zagovarati program za njihovo stambeno zbrinjavanje.

U oblasti posebnih oblika zaštite i pristupa servisima podrške, svoje akcije će usmjeriti na praćenje i redovno izvještavanje o pojavi nasilja, trgovine ljudima, ugovorenim brakovima, radnoj eksploataciji djece. Zagovaraće

da se s institucijama, posebno obrazovnim institucijama, redovno provodi edukativni program za rad u zajednici s fokusom na rizike u romskim zajednicama. Kontinuirano će sarađivati s monitoring timovima za borbu protiv trgovine ljudima i također sarađivati s nadležnim institucijama i specijaliziranim organizacijama te sigurnim kućama. Provođit će kampanje te će istražiti koji oblici socijalne podrške su najpotrebniji romskim ženama i djevojčicama.

Operativni cilj 4 Poticanje Romkinja na veću političku uključenost

Kada je u pitanju politička participacija, može se zaključiti da relativno veliki broj Romkinja glasa, ali smatraju da njihov glas nema svrhe. Mali broj Romkinja je u članstvu neke političke partije, a kada je u pitanju odluka da glasaju za predstavnika/cu iz romske manjine, 60% bi glasalo za njih, jer smatraju da mogu dati doprinos zajednici. Kada je u pitanju učešće Romkinja u izborima, većina smatra da je to izuzetno dobro i da Romkinje mogu pomoći više od muškaraca. Smatraju da Romkinje koje učestvuju u izbornom procesu daju dobar primjer drugim Romkinjama i više će ih uvažavati u društvu ako sudjeluju na izborima. U cilju poticanja što većeg političkog učešća Romkinja, Mreža namjerava provesti informativnu kampanju za predstojeće lokalne izbore kako bi se Romkinje u zajednici upoznale s izbornim procesima i objasnila im se uloga, važnost izbora i funkcije različitih nivoa vlasti.

7. PRAĆENJE I EVALUACIJA STRATEGIJE MREŽE

Praćenje provedbe (monitoring) i vrednovanje (evaluacija) Strategije

Članice ŽRM „Uspjeh”, tačnije njihov Koordinacioni tim, bit će zadužene za praćenje i evaluaciju.

Praćenje u strateškom kontekstu obavezuje Koordinacioni tim ŽRM „Uspjeh” da, na osnovu Akcionog plana Strategije, pripremi posebni plan za sistematično i kontinuirano sakupljanje, analiziranje i korištenje podataka i pokazatelja u svrhu mjerenja napretka ostvarivanja postavljenih ciljeva/prioriteta/mjera, kao i napretka u korištenju raspoloživih sredstava i preuzimanja odgovarajućih aktivnosti s ciljem izvještavanja članica o uspješnosti realizacije ciljeva i mjera iz Strategije.

Praćenje će imati dvojak funkciju:

1. provjeru da li se radi u skladu s planom i pritom ostvaruje željeni napredak i
2. signalizaciju potrebe za korekcijama u slučaju da napredak izostaje.

Praćenje se zasniva na odgovarajućim dijelovima Strategije i Akcionog plana (npr. opisu aktivnosti mjere ili projekta i definisanim indikatorima) i na podacima i informacijama koje se u vezi s tim prikupljaju (šta je urađeno, kad, kako, kojim resursima, i je li se to odrazilo na stanje indikatora).

Ova aktivnost se provodi godišnje i uključuje izradu Godišnjeg izvještaja o realizaciji Strategije ŽRM „Uspjeh”, koji se razmatra i usvaja na Skupštini Mreže.

Evaluacija se nadovezuje na praćenje. Ona predstavlja ocjenjivanje uspješnosti, djelotvornosti, napretka i uticaja ostvarenog provođenjem strateškog dokumenta, a na osnovu prikupljenih i analiziranih podataka i saznanja dobivenih kroz postupak redovnog praćenja i dodatnog prikupljanja podataka u toku procesa pripreme vrednovanja. Vrednovanje se uobičajeno vrši po aspektima relevantnosti, efikasnosti, efektivnosti, uticaja i održivosti i to nakon polovine perioda implementacije (mid-term) Strategije.

Evaluacija stvara bolje pretpostavke za reviziju Strategije za korekcije i revidiranje te Mreža može za ovu aktivnost osigurati stručnu pomoć za izradu Evaluacijskog izvještaja nakon dvije godine implementacije, do početka 2026. godine.

8. AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE CILJEVA I MJERA STRATEGIJE ŽRM „USPJEH” ZA PERIOD 2024-2027.

Akциони plan za provođenje ciljeva i mjera Strategije ŽRM „Uspjeh” za period 2024-2027. kreiran je radi realizacije vodećeg cilja koji glasi:

„ŽRM „Uspjeh” nastaviti će da potiče stvaranje sigurnijeg, ravnopravnijeg i nediskriminatornog okruženja u zajednicama u kojim žive Romkinje i Romi u Bosni i Hercegovini i šire.”

- ▶ ŽRM „Uspjeh” je operativne mjere objedinila u 4 operativna cilja čijom realizacijom planira da poboljša ravnopravnost Romkinja u situacijama koje su procijenjene kao izazov i zahtijevaju konkretnu akciju kako slijedi:

OPERATIVNI CILJ 1					
JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I VIDLJIVOSTI MREŽE					
NAZIV MJERE	Tim koji sudjeluje	OPIS AKTIVNOSTI	INDIKATORI	ROK	FINANSIRANJE (procjena iznosa)
1.1 Ponuditi protokole o saradnji Mreže i međunarodnih organizacija i institucija i/ili zatražiti opće pismo podrške radu Mreže	Tim za lobiranje članica Mreže	Izraditi okvirni plan za saradnju i ponuditi: a) protokol b) pisma podrške	Broj potpisanih protokola Lista organizacija koje pružaju podršku	kontinuirano	Vlastita sredstva
1.2 Ponuditi protokole o saradnji Mreže s ministarstvima, agencijama i drugim javnim tijelima, i/ili zatražiti opće pismo podrške radu Mreže	Tim za lobiranje članica Mreže	Izraditi okvirni plan za saradnju i ponuditi: a) sporazum c) pisma podrške	Broj potpisanih protokola Lista institucija koje pružaju podršku	kontinuirano	Vlastita sredstva
1.3 Uspostaviti saradnju Mreže s predstavnicima javnih printanih i elektronskih medija	Tim za lobiranje članica Mreže	Razmjenjivati i dostavljati medijima važne informacije i materijale, pozivati ih na događaje i kampanje Mreže, inicirati emisije o manjinama i izazovnim temama	Pokazatelji o realiziranim medijskim materijalima (broj minuta i broj emisija: snimljenih priloga i emisija o aktivnostima Mreže) Press analiza	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva

1.4 Pokrenuti proces dodjele plakete za počasne članove/ice ŽRM „Uspjeh”	Koordinaciono tijelo Mreže	Definisati okvir o načinu pozivanja u počasno članstvo -procedure... Sačiniti i kreirati izgled plakete za počasne članove Redovno objavljivati vijesti o počasnom članstvu na web-stranici i društvenim mrežama i medijski pratiti posebno u toku kampanje ženskog romskog aktivizma	Definisane procedure Kreiran izgled plakete Lista počasnih članica	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
1.5 Kreirati elemente za medijski nastup za predstavljanje aktivnosti od strane članica Mreže	Koordinaciono tijelo Mreže	Osigurati jedinstveno predstavljanje u javnosti i medijima u svrhu bolje prepoznatljivosti Obavezati članice udruženja da u svim prilikama promovišu zajedničku aktivnost i pridržavati se Medijske strategije Mreže	Informacije o analizi medijskih istupa članica Mreže	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
1.6 Ažuriranje programa kampanja svake godine	Koordinaciono tijelo Mreže	Usaglasiti način zajedničkog sudjelovanja u promotivnim, edukativnim aktivnostima i kampanjama na osnovu Programa zajedničkih promotivnih i edukativnih aktivnosti Mreže	Broj kampanja Informacije o uspješnosti realiziranih kampanja Mreže	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
1.7 Kreirati portfolio³ ŽRM „Uspjeh” za zajednički nastup članica Mreže prema drugim mrežama ili prema potencijalnim donatorima	Koordinaciono tijelo Mreže	Objediniti i sačiniti jedinstven format materijala koji prikazuje dosadašnje aktivnosti Mreže kako bi sve članice tokom javnog predstavljanja naznačile glavne uspjehe Mreže	Broj donatorskih projekata koje je provodila Mreža Isticanje najvažnijih dostignuća	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva

3 Alat koji prikazuje sposobnosti i dostignuća - zbirka dokumenata koji pokazuju napredak i razvoj.

1.8 Osigurati kontinuitet u radu Mreže - organiziranje najmanje 6 sastanaka svih članica ŽRM „Uspjeh”	Koordinaciono tijelo Mreže	Organizirati godišnje skupštine Mreže, organizirati sastanke Koordinacionog tijela i tematske sastanke članica Mreže	Broj sastanaka Lista tema i materijala koji su razmatrani na sastancima	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
1.9 Iskoristiti kampanju “Mjesec dana ženskog romskog aktivizma” za veću vidljivost Mreže	Koordinaciono tijelo Mreže	Pratiti dinamiku kampanja i tematske cjeline i koristiti svaki prostor za promoviranje Mreže, posebno uključivanjem medija	Godišnja lista kampanja Tematska lista kampanja	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
1.10 Snimiti klipove za online prezentacije aktivnosti Mreže - Twitter, TikTok, YouTube	Koordinaciono tijelo Mreže	U skladu s prioritetima utvrđenim u okviru Strategije, izabrati najvažnije teme i snimiti odgovarajuće sadržaje/kratke videe	Broj pregleda Analiza komentara	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva

OPERATIVNI CILJ 2

POSTIZANJE DJELOTVORNIJE ZAŠTITE OD DISKRIMINACIJE S FOKUSOM NA PREVAZILAŽENJE PREDRASUDA PREMA ROMSKOJ MANJINI I MIJENJANJE STAVOVA VEĆINSKE I ROMSKE ZAJEDNICE

NAZIV MJERE	Tim koji sudjeluje	OPIS AKTIVNOSTI	INDIKATORI	ROK	FINANSIRANJE
2.1 Osmisliti sistem prezentacije pozitivnih primjera uspješnih Romkinja i mladih Roma i Romkinja	Sve članice Mreže Koordinacioni odbor Mreže imenovat će koordinatora aktivnosti	Prikupiti pokazatelje o potencijalnim pričama i kreirati sinopsis na osnovu kojeg se mogu snimiti priče o ovim primjerima	Broj snimljenih priča	2025. 2026. 2027.	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
2.2 Istraživanje stavova o Romima u zajednici na uzorku do 750 ispitanika i ispitanica	Koordinacioni odbor Mreže i angažovanje konsultanta	Pripremiti plan za realizaciju istraživanja i odabrati temu Provesti istraživanje	Izveštaj o provedenom istraživanju Javna prezentacija izvještaja	2025.	Donatorska sredstva

2.3 Zagovarati da se u državnom izvještaju o pojavnim oblicima diskriminacije uključi poseban segment o diskriminaciji Roma i Romkinja	Koordinacioni odbor Mreže	Sačiniti plan zagovaranja i održati zagovaračke sastanke Predlagati prioritetne teme	Izvještaji sa zagovaračkih sastanaka Objaviti izvještaj i na stranici Mreže	2025.	Donatorska sredstva
2.4 Osigurati resurse za prezentaciju kulture i tradicije Roma i obilježavanje značajnih datuma i praznika	Koordinacioni odbor Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Sačiniti plan značajnih datuma, predložiti sadržaje i programe za njihovo obilježavanje	Lista datuma Sadržaj programa	kontinuirano	Vlastita sredstva Donatorska sredstva
2.5 Inicirati da se u osnovnim i srednjim školama u povodu značajnih datuma održe tribine i predavanja i predstavi tradicija Roma	Koordinacioni odbor Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Odabrati škole i sačiniti prijedlog tema za tribine Odabrati stručnjake za realizaciju tema	Broj održanih predavanja Lista tema	kontinuirano	Donatorska sredstva
2.6 Sačiniti kalendar i ponuditi medijima da se urade emisije i sadržaji koji promoviraju kulturu i tradiciju Roma i tematski se bave prevencijom diskriminacije Roma	Koordinacioni odbor Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Na osnovu izrađenog kalendara, definisati sadržaje za snimanje, razraditi koncept emisija	Broj priređenih emisija Informacije o sadržajima koji su promovirani	kontinuirano	Donatorska sredstva

OPERATIVNI CILJ 3 POBOLJŠANJE PRISTUPA ZDRAVSTVENOJ I SOCIJALNOJ ZAŠTITI, SOCIJALNOM STANOVANJU, ZAPOSŁJAVANJU, OBRAZOVANJU I POSEBNIM OBLICIMA ZAŠTITE					
NAZIV MJERE	Tim koji sudjeluje	OPIS AKTIVNOSTI	INDIKATORI	ROK	FINANSIRANJE
3.1 Pružiti podršku članicama Mreže za distribuciju materijala i informativnih paketa koji sadrže informacije o načinu regulisanja zdravstvene zaštite i ostvarivanja ostalih prava	Koordinacioni odbor Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Pripremiti plan djelovanja u romskoj zajednici i sačiniti promotivni materijal za rad u zajednici (leci, info-materijali i resursne informacije u online formatu)	Pripremljen plan Sačinjeni promotivni materijali Distribuiran materijal (broj i lokacije) Objavljene informacije	kontinuirano	Donatorska sredstva

3.2 Provesti akcije zagovaranja za rješavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti - uvođenje u sistem u Federaciji BiH	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Osmisliti akcije zagovaranja Sačiniti plan akcije u saradnji s članicama Mreže, izraditi listu institucija u kojima će se lobirati za rješavanje problema neosiguranih žena Organizirati sastanke zagovaranja	Sačinjen plan akcije Izrađena lista institucija Informacije sa sastanaka zagovaranja	kontinuirano	Donatorska sredstva
3.3 Osiguravati podršku u ostvarivanju socijalnih prava pružanjem potrebnih informacija i pomoći u prikupljanju dokumentacije	Sve članice Mreže	Sačiniti materijal s potrebnim informacijama i ažurirati ga svake godine	Sačinjen i distribuiran materijal (broj i lokacije)	kontinuirano	Donatorska sredstva
3.4 Mapirati potrebe za obrazovanjem i dokvalifikacijom romskih žena u zajednicama u kojim djeluju članice Mreže i sačinjavati godišnji plan djelovanja i zagovaranja	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Sačiniti plan mapiranja i zajednički osmisliti plan djelovanja prema nadležnim institucijama za pokretanje programa obrazovanja odraslih i dokvalifikacije	Sačinjen plan mapiranja Izrađena lista institucija Informacije sa sastanaka zagovaranja	kontinuirano	Donatorska sredstva
3.5 Osmisliti i provesti kampanje za poticanje zapošljavanja Romkinja prema potencijalnim poslodavcima	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Stručno pripremiti materijal za kampanju i analizirati na koji način će biti usmjerena kampanja te prema kojim potencijalnim poslodavcima	Osmišljena kampanja Realizirana kampanja Pokazatelji uspjeha (broj)	kontinuirano	Donatorska sredstva
3.6 Pokrenuti jednostavniji i direktniji način za pružanje informacija o mogućnostima zapošljavanja Romkinja (potencijalni poslodavci i zavodi)	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Iskoristiti mogućnosti informacionih tehnologija i sačiniti resursni paket s objašnjenjem kako Romkinje mogu pronaći i koristiti informacije	Sačinjen resursni paket Pratiti broj korisnika	kontinuirano	Donatorska sredstva

3.7 Provesti istraživanje o djeci koja napuštaju obrazovanje	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Potrebno je sačiniti plan za provođenje istraživanja, odrediti uzorak i sačiniti listu pitanja	Sačinjen plan Provedeno istraživanje Izrađen izvještaj	2024. 2025. 2025.	Donatorska sredstva
3.8 Zagovaranje programa s obrazovnim institucijama za suzbijanje ove pojave i poticanje obimnijeg stipendiranja djece	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Sačiniti plan zagovaranja na osnovu rezultata istraživanja i odrediti lokacije i listu institucija s kojima se zagovara djelovanje	Sačinjen plan Izrađena lista institucija Informacije sa sastanaka zagovaranja	2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva
3.9 Pripremiti program za rad članica Mreže s roditeljima u zajednici - prevencija napuštanja obrazovanja	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Sačiniti program na osnovu rezultata istraživanja i odrediti lokacije i plan djelovanja u zajednicama u kojim djeluju članice Mreže	Pripremljen program Održani sastanci s roditeljima Pokazatelji o uključenoj i isključenoj djeci	2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva
3.10 Mapirati potrebe Romkinja nositeljica domaćinstva (beskućnice, žene koje žive u kolektivnim centrima) i zagovarati programe za njihovo stambeno zbrinjavanje	Sve članice Mreže Potrebno angažovanje stručnih osoba	Sačiniti program mapiranja i odrediti lokacije i plan djelovanja u zajednicama u kojim djeluju članice Mreže	Mapiranje žena beskućnica i žena u kolektivnim centrima Pripremljen program Ostvareni kontakt s predstavnicima JLS Pokazatelji potreba	2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva
3.11 Sudjelovanje članica Mreže u edukacijama o prevenciji nasilja u romskoj zajednici, trgovini ljudima i prosjačenju djece	Članice Mreže u partnerstvu s različitim organizacijama	U svrhu prevencije nasilja, trgovine ljudima i ugovorenih brakova te radne eksploatacije djece, članice Mreže svojim sudjelovanjem u edukacijama poboljšat će saradnju s institucijama zaduženim za prevenciju ovih pojava i sarađivati u procesu prikupljanja podataka	Lista edukacija na kojima su sudjelovale članice	2024. 2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva

3.12 Kontinuirana saradnja s monitoring timovima za borbu protiv trgovine ljudima (MIT) i saradnja s nadležnim institucijama i specijaliziranim organizacijama te sigurnim kućama	Članice Mreže u partnerstvu s različitim organizacijama i institucijama	Kroz kontinuiranu saradnju članice Mreže osigurat će svoj konkretan doprinos u razmjeni informacija o stanju i problemima u njihovim zajednicama	Broj asistencija i sastanaka s nadležnim institucijama i organizacijama	2024. 2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva
3.13 Provođenje kampanje za suzbijanje svih oblika iskorištavanja	Članice Mreže u partnerstvu s različitim organizacijama i institucijama	Osmišljavanje kampanje prema mogućnosti Mreže i provođenje u što većem broju zajednica	Provedena kampanja Informacije o uspješnosti i uticaju	2024. 2025. 2026. 2027.	Donatorska sredstva
3.14 Lobiranje za bolju i efikasniju podršku socijalnih servisa i centara za mentalno zdravlje za žene i djevojčice Romkinje	Članice Mreže u partnerstvu s različitim organizacijama i institucijama	Potrebno je specifično sačiniti akciju lobiranja za pokretanje programa podrške za žene Romkinje i pratiti uspješnost realizacije takvih programa ako budu uspostavljeni	Održani sastanci lobiranja Sačinjena lista institucija i lista lokacija u kojim se lobira Informacije o uspješnosti i uticaju	2025. 2027.	Donatorska sredstva
3.15 Kampanja o štetnosti korištenja opojnih sredstava, alkohola i pušenja mladih, samostalno ili u partnerstvu sa specijaliziranim organizacijama	Članice Mreže u partnerstvu s različitim organizacijama i institucijama	Osmišljavanje kampanje prema mogućnosti Mreže i provođenje u što većem broju zajednica u kojim djeluju članice Mreže i među mladima	Provedena kampanja Informacije o uspješnosti i uticaju u zajednicama u kojim je kampanja plasirana	2025. 2027.	Donatorska sredstva

OPERATIVNI CILJ 4 POTICANJE ROMKINJA NA VEĆU POLITIČKU UKLJUČENOST					
NAZIV MJERE	Tim koji sudjeluje	OPIS AKTIVNOSTI	INDIKATORI	ROK	FINANSIRANJE (procjena iznosa)
4.1 Izrada informativnog programa edukacije za Romkinje u zajednici o izbornim procesima	Radna grupa Mreže za realizaciju edukacija i kampanja	Program edukacije je informativnog karaktera i ima za cilj da se Romkinje u zajednici upoznaju s izbornim procesima i da im se objasni uloga, važnost izbora i funkcije različitih nivoa vlasti	Sačinjen zajednički program edukacije za žene u zajednici Broj održanih edukacija i broj učesnica	2024. 2026.	Donatorski projekat Vlastiti resursi članica Mreže
4.2 Provođenje informativne kampanje u zajednicama -motivacija za sudjelovanje Romkinja na lokalnim izborima	Radna grupa Mreže za realizaciju edukacija i kampanja	U vrijeme organiziranja lokalnih i općih izbora organizirati kampanje (online) putem Twittera, TikToka i Vibera za motivaciju Romkinja da sudjeluju u procesu glasanja - da koriste svoje izbornu pravo	Osmišljena i provedena kampanja Pokazatelji o uspješnosti... broj pregleda	2024. 2026.	Donatorski projekat Vlastiti resursi članica Mreže

